

C-108/24. sz. [Biamek]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. február 8.

A kérdést előterjesztő bíróság:Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság,
Lengyelország)**Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:**

2024. január 31.

Felperes:

Bank Millennium S.A.

Alperes:

AC

Az alapeljárás tárgya

A kölcsön törlesztő-részleteinek és egyenlegének kiszámításához használt devizaárfolyamok meghatározására vonatkozó tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződés teljesítése során jogalap nélkül teljesített szolgáltatás jogcímén alapuló, visszatérítés iránti kereset.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezése, valamint a tényleges érvényesülés, a jogbiztonság és az arányosság elvének értelmezése; jogalap: EUMSZ 267. cikk

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyását követően nem maradhat fenn, összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével, valamint a tényleges érvényesülés, a jobbiztonság és az arányosság elvével a nemzeti jog olyan értelmezése, amely szerint:

- 1) az eladó vagy szolgáltató fogyasztóval szembeni visszatérítési követelésének elévülési ideje nem kezdődik meg addig, amíg a fogyasztó a szerződést teljesíti, és nem érvényesíti az eladóval vagy szolgáltatóval szemben a szerződési feltételek jogszabályba ütköző jellegére alapított követeléseit vagy kifogásait;
- 2) ellentétes a méltányossági szempontokkal az eladónak vagy szolgáltatónak a fogyasztóval szembeni visszatérítési követelése elévülésének figyelembevétele, ha e követelést azért nem érvényesítik, mert a fogyasztó a szerződést teljesíti, és nem érvényesít a szerződési feltételek jogszabályba ütköző jellegére alapítva követelést vagy kifogást, miközben a jogszabályba ütköző feltételek szerződésből való kihagyásából fakadó következményeket, valamint a felek visszatérítési követelésének érvényesítésére vonatkozó feltételeket az ítélkezési gyakorlat nem határozta meg egyértelműen és következetesen?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés: 169. cikk (1) bekezdése

Az Európai Unió Alapjogi Chartája: 38. cikk

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.): negyedik, huszonegyedik és huszonnegyedik preambulumbekkezdés; 3. cikk (1) és (2) bekezdése, 4. cikk (2) bekezdése, 6. cikk (1) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése.

A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.): (17) preambulumbekkezdés és a 2. cikk 1. pontja.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (a Lengyel Köztársaság 1997. április 2-i alkotmánya): 76. cikk.

2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló, 1964. április 23-i törvény) (egységes szerkezetbe foglalt szöveg: Dz.U. 2023., 1610. tétel, a továbbiakban: k.c.):

A jogosult nem gyakorolhatja jogát e jog társadalmi-gazdasági céljával és a társadalmi együttélés szabályaival ellentétes módon. A jogosult ezen cselekménye vagy mulasztása nem tekinthető a szóban forgó jog gyakorlásának, és nem élvezhet védelmet (a k.c. 5. cikke);

Fogyasztó az a természetes személy, aki vállalkozóval üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén kívül eső jogügyletet köt (a k.c. 22¹. cikke);

A jogszabályba ütköző vagy a jogszabály megkerülésére irányuló jogügylet érvénytelen, kivéve, ha jogszabály eltérően rendelkezik, például annak előírásával, hogy a jogügylet érvénytelen feltételeinek helyébe a törvény vonatkozó rendelkezései lépnek (a k.c. 58. cikkének 1. §-a);

Az e törvényben meghatározott kivételekkel a vagyoni követelések elévülnek (a k.c. 117. cikkének 1. §-a);

Ezen elévülési idő lejártát követően az a személy, akivel szemben a követelés fennáll, mentesül e követelés teljesítése alól, kivéve, ha lemond az elévülési kifogás érvényesítéséről. Az elévülési kifogásról az elévülési idő letelte előtti lemondás azonban érvénytelen (a k.c. 117. cikkének 2. §-a);

Az elévülési idő lejártát követően a fogyasztóval szemben fennálló követelés nem érvényesíthető (a k.c. 117. cikke 2¹. §-ának 2018. július 9-től hatályos változata).

Kivételes esetben a bíróság a felek érdekeinek mérlegelését követően figyelmen kívül hagyhatja a fogyasztóval szembeni követelés elévülési idejének lejártát, ha ezt a méltányosság szempontjai megkövetelik (a k.c. 117¹. cikke 1. §-ának 2018. július 9-től hatályos változata);

Az 1. §-ban említett lehetőséggel élve a bíróságnak különösen a következőket kell mérlegelnie: 1) az elévülési idő hossza; 2) az elévülési idő lejártától a követelés érvényesítéséig terjedő időtartam; 3) a körülmények jellege, amelyek miatt a jogosult nem érvényesítette követelését, beleértve a kötelezett magatartásának a követelés jogosult általi érvényesítésének késedelmére gyakorolt hatását (a k.c. 117¹. cikke 2. §-ának 2018. július 9-től hatályos változata);

Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő tíz év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év (a k.c. 118. cikkének 2018. július 8-ig hatályos változata);

Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő hat év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év. Ugyanakkor az elévülési idő a

naptári év utolsó napján jár le, kivéve, ha az elévülési idő kevesebb, mint két év (a k.c. 118. cikkének 2018. július 9-től hatályos változata);

Az elévülési idő azon a napon kezdődik, amelyen a követelés esedékessé vált. Amennyiben a követelés esedékessége meghatározott cselekmény jogosult általi elvégzésétől függ, az elévülési idő azon a napon kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált volna, ha a jogosult a lehető leghamarabb elvégzi a cselekményt (a k.c. 120. cikkének 1. §-a);

Az elévülés megszakad: 1) bíróság vagy ügyek elbírálására vagy adott típusú követelések végrehajtására hatáskörrel rendelkező más szerv vagy választott bíróság előtt a követelés érvényesítése, megállapítása, kielégítése vagy biztosítása céljából közvetlenül elvégzett bármely cselekménnyel; 2) a követelés azon személy általi elismerésével, akivel szemben a követelés fennáll; 3) közvetítői eljárás megindításával (a k.c. 123. cikkének 1. §-a);

A szerződést kötő felek a jogviszonyt tetszésük szerint alakíthatják, feltéve hogy a szerződés tartalma vagy célja nem ellentétes a jogviszony jellegével (természetével), jogszabállyal vagy a társadalmi együttélés szabályaival (a k.c. 353¹. cikke);

Az adósnak a hasonló jellegű viszonyokban úgy kell eljárnia, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható (gondossági kötelezettség) (a k.c. 355. cikkének 1. §-a);

Az adós gazdasági tevékenysége során tanúsított kellő gondosságát e tevékenység szakmai jellegének figyelembevételével kell meghatározni (a k.c. 355. cikkének 2. §-a);

A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt feltételei nem kötelezik a fogyasztót, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jóerkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogszabályba ütköző szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó feltételekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva (a k.c. 385¹. cikkének 1. §-a);

Ha az 1. § alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket (a k.c. 385¹. cikkének 2. §-a);

Egyedileg meg nem tárgyaltak minősülnek azok a szerződési feltételek, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződési feltételekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak (a k.c. 385¹. cikkének 3. §-a);

Annak bizonyítása, hogy valamely feltételt egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli (a k.c. 385¹. cikkének 4. §-a);

A szerződési feltételek jóerkölcsnek való megfelelőségét a szerződés megkötésének időpontjában fennálló állapot szerint kell vizsgálni, figyelembe véve a szerződés tartalmát, megkötésének körülményeit, valamint a vizsgálat tárgyát képező feltételeket magában foglaló szerződéshez kapcsolódó szerződéseket (a k.c. 385². cikke);

Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles az előnyt természetben visszaszolgáltatni, vagy ha ez nem lehetséges, annak értékét kell megtérítenie (a k.c. 405. cikke);

Az előző cikkek rendelkezései különösen a jogalap nélküli szolgáltatásra alkalmazandóak (a k.c. 410. cikkének 1. és 2. §-a);

Jogalap nélküli a szolgáltatás, ha az azt teljesítő személy arra egyáltalán, vagy azon személy tekintetében nem volt köteles, akinek a részére teljesített, vagy ha nyújtásának oka megszűnt, vagy ha a szolgáltatással elérni kívánt célt nem érték el, vagy a szolgáltatási kötelezettséget keletkeztető jogügylet érvénytelen volt, és a szolgáltatást követően sem lett érvényes (a k.c. 410. cikkének 2. §-a);

Amennyiben a szolgáltatás teljesítésére rendelkezésre álló határidő nincs meghatározva, és az a kötelelem természetéből sem állapítható meg, a kötelezettséget az adós teljesítésre való felszólítását követően haladéktalanul teljesíteni kell (a k.c. 455. cikke);

A hitelező, az adós fizetési késedelme esetén, anélkül hogy igazolnia kellene kárát, a késedelem időtartamára késedelmi kamatokat követelhet abban az esetben is, ha a késedelem olyan körülményekre vezethető vissza, amelyekért az adós nem felelős (a k.c. 481. cikkének 1. §-a);

Ha az elállás következtében a feleknek vissza kell téríteniük a kölcsönös szolgáltatásokat, mindkét felet visszatartási jog illeti meg mindaddig, amíg a másik fél nem ajánlja fel a kapott szolgáltatás visszatérítését, vagy nem biztosítja a visszatérítés iránti követelést (a k.c. 496. cikke);

Az előző cikk rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a visszterhes szerződés felmondása vagy érvénytelensége esetén (a k.c. 497. cikke).

3. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (a polgári törvénykönyvről szóló törvény és egyes más törvények módosításáról szóló, 2018. április 13-i törvény) (Dz.U., 2018., 1104. tétel):

E törvény hatálybalépése előtt keletkezett és ebben az időpontban még el nem évült követelésekre az e törvény hatálybalépésétől az 1. cikkben módosított törvény jelen törvénnyel módosított rendelkezéseit kell alkalmazni (az 5. cikkének (1) bekezdése);

A fogyasztónak e törvény hatálybalépése előtt keletkezett és ebben az időpontban még el nem évült olyan követeléseire, amelyek elévülési idejét [a k.c.] 118. cikke és 125. cikkének 1. §-a határozza meg, az 1. cikkben módosított törvény eddig hatályos rendelkezéseit kell alkalmazni (az 5. cikkének (3) bekezdése);

A fogyasztóval szemben fennálló olyan elévült követelésekre, amelyekre vonatkozóan e törvény hatálybalépésének időpontjáig elévülési kifogást nem érvényesítettek, ettől az időponttól kezdődően az elévülésnek a polgári törvénykönyv rendelkezéseiben meghatározott, jelen törvénnyel módosított következményei érvényesülnek (az 5. cikkének (4) bekezdése);

A tényállás és az eljárás rövid ismertetése

- 1 A felperes által a Bank Millennium S.A.-val 2008. január 7-én 140 000 lengyel zloty (PLN) összegre kötött jelzálogkölcsön-szerződésben foglaltak szerint a kölcsönt svájci frankban (CHF) indexálták azt követően, hogy a folyósított összeget a banknál a CHF kölcsön folyósításának napján irányadó vételi árfolyama alapján átváltották (a 2. § (2) bekezdése). Az adós kötelezettséget vállalt arra, hogy a kölcsön PLN-ben meghatározott összegét a Bank Millennium devizákra vonatkozó árfolyam táblázata szerint a kölcsön törlesztőrészlete kifizetésének napján irányadó eladási árfolyam alkalmazásával CHF-ben 456 egyenlő havi részletben fizeti vissza (7. §). A 2008. február 15. és 2021. február 15. közötti időszakban AC törlesztőrészletek jogcímén 96 217,49 PLN összeget fizetett a banknak.
- 2 2021. június 22-i keresetével AC többek között azt kérte, hogy kötelezzék a bankot az AC által a szerződés érvénytelensége miatt az alperes bank részére jogalap nélkül nyújtott szolgáltatások megtérítése címén 96 217,49 PLN törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetésére, valamint azt, hogy állapítsák meg a 2008. évi jelzálogkölcsön-szerződés érvénytelenségét. A 2022. május 12-i jogerős ítéletben e követeléseknek helyt adtak, mivel a szerződés ellentétes a jogviszony jellegével, valamint a kölcsön törlesztőrészleteinek és egyenlegének kiszámításához használt devizaárfolyamok meghatározására vonatkozó szerződési feltételek jogszabályba ütköznek, továbbá a fogyasztó nem kapott megfelelő tájékoztatást a kockázatokról.
- 3 A másodfokú eljárásban a felperes megkapta a bank azon nyilatkozatát, amely szerint a bank mindaddig gyakorolja a felperest esetlegesen megillető szolgáltatásokra vonatkozó visszatartási jogát, amíg a felperes nem ajánlja fel a bank által nyújtott szolgáltatások – azaz a kölcsönszerződés alapján a bank által rendelkezésére bocsátott kölcsönösszeg – visszatérítését.

Az alapügyben eljáró felek alapvető érvei

- 4 A szerződés érvénytelenségére és az ebből eredő visszatérítési követelésre vonatkozó állításának alátámasztásaként a felperes arra hivatkozott, hogy a

kölcsönszerződés olyan tisztességtelen szerződési feltételeket tartalmazott, amelyek a banknak jogot biztosítanak a valorizáció pénzneme árfolyamának saját belátása szerinti megállapítására, és amelyek már 2014-ben bekerültek a Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta (verseny- és fogyasztóvédelmi hatóság, Lengyelország) által vezetett, jogszabályba ütköző feltételek nyilvántartásába, ami szintén a jogviszony jellegével ellentétesnek és jogellenesnek minősíti e feltételeket. Ezen túlmenően a felperes az árfolyamkockázat teljes áthárítására hivatkozott. A fellebbezés keretében AC a bank visszatartási kifogással érintett követelésének elévülésére hivatkozott, és úgy vélte, hogy a bank követelésének elévülési ideje a szolgáltatás teljesítésének időpontjában, de legkésőbb akkor kezdődött, amikor a vitatott szerződési feltételeket tisztességtelen feltételekként nyilvántartásba vették, aminek következtében a visszatartási kifogással érintett követelés az e kifogásra való hivatkozás időpontjában elévült.

- 5 Ezzel szemben az alperes azzal érvelt, hogy a követelés nem évült el. Az alperes továbbá arra hivatkozott, hogy az elévülési kifogás ellentétes a k.c. 5. cikkével.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 6 A felek között létrejött kölcsönszerződésben foglalt átváltási kikötés alapján a PLN-ben történő folyósítás és törlesztés esetén az átváltásra a bank által megállapított árfolyamon kerül sor, ami egyúttal teljes szabadságot biztosít az alperesnek a felek szolgáltatásai tartalmának meghatározására.¹ Az uniós ítélkezési gyakorlat következetesen arra utal, hogy a banknál irányadó árfolyamok alkalmazása a szerződő felek egyenlőségének megsértését jelenti, mivel a jogok és kötelezettségek egyenlőtlenül oszlanak meg a kötelmi viszony felei között.²
- 7 A kölcsönszerződés érvénytelenné nyilvánítása következtében a feleknek vissza kell szolgáltatniuk egymásnak a szerződés alapján teljesített valamennyi szolgáltatást (a k.c. 410. cikkének 1. §-ával összefüggésben értelmezett 405. cikke). Két külön visszatérítési kötelezettség keletkezik ugyanis a bank és az adóssá nem váló személy között: az adóssá nem váló személy használt pénzeszközök visszafizetésére vonatkozó kötelezettsége és a bank teljesített kifizetések visszatérítésére vonatkozó kötelezettsége.³ A felek közötti visszatérítési követelések elszámolásának módjára a 93/13 irányelvet kell alkalmazni, mivel annak 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely korlátozza a szerződésben foglalt kikötés tisztességtelen jellegének megállapításához fűződő visszafizetési

¹ Lásd: SN (legfelsőbb bíróság) 2016. január 22-i ítélete (I CSK 1049/14), 2017. március 1-jei ítélete, 2019. december 11-i ítélete (V CSK 382/18), 2022. június 20-i ítélete (II CSKP 701/22) és 2022. november 8-i ítélete (II CSKP 1153/22).

² Lásd: 2014. április 30-i Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP Jelzálogbank Zrt, ítélet, C-26/13, 75. pont; 2017. szeptember 20-i Ruxandra Paula Andriuc és társai kontra Banca Românească SA ítélet, C-186/16, 45. pont.

³ Lásd: Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) 2021. február 16-i határozata, III CZP 11/20.

kötelezettségeket.⁴ A fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésnek az egyes kikötései tisztességtelen jellege miatti érvénytelenné nyilvánítása esetén a tagállamok feladata, hogy nemzeti jogukon keresztül szabályozzák ezen érvénytelenné nyilvánítás hatásait, tiszteletben tartva az ezen irányelv által a fogyasztónak biztosított védelmet, különösen azáltal, hogy biztosítják azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna.⁵

- 8 Ezen elszámolásokkal összefüggésben meg kell vizsgálni az alperes által előterjesztett visszatartási kifogást, amellyel kapcsolatban a Bíróság a 2023. december 14-i WE kontra Getin Noble Bank S. A. felszámolóbiztosa ítéletében (C-28/22, 86. és 87. pont) megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes a nemzeti jog olyan bíróságok általi értelmezése, amely szerint ha az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés az e szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek elhagyását követően már nem maradhat kötelező erejű, ezen eladó vagy szolgáltató hivatkozhat olyan visszatartási jogra, amely lehetővé teszi számára, hogy azon szolgáltatások visszatérítésének vagy e szolgáltatások visszatérítésére vonatkozó biztosítéknak a fogyasztó általi felajánlásától teszi azt függővé, amelyeket a fogyasztó maga kapott az említett eladótól vagy szolgáltatótól, ha a visszatartási jognak az ugyanezen eladó vagy szolgáltató általi gyakorlása azzal jár, hogy az említett fogyasztó elveszíti azt a jogot, hogy az eladó vagy szolgáltató számára a teljesítésre nyitva álló határidő leteltétől kezdve késedelmi kamatban részesüljön, azt követően, hogy az ezen eladó vagy szolgáltató kézhez vette az említett szerződés teljesítése keretében számára kifizetett szolgáltatások visszatérítésére vonatkozó felhívást. A visszatartásra a fogyasztóval szemben való pusztán hivatkozás tehát elfogadható, csupán azon akadályozó jellegét kell ellensúlyozni, amely a nemzeti jog eddigi értelmezése alapján kizárja a fogyasztó visszatérítési követelésének érvényesíthetőségét (lásd: Sąd Najwyższy [legfelsőbb bíróság, a továbbiakban: SN] 2002. január 31-i ítélete, IV KKN 651/00 és 2005. január 7-i ítélete, IV CK 204/04). E jellemző nélkül a visszatartási kifogás továbbra is megvalósíthatja biztosítási jellegű célját, és a hitelező és az adós kölcsönös jogos érdekei védelmének egyensúlyát szolgálhatja, ami nem tekinthető ellentétesnek a 93/13 irányelv céljával és preambulumbekkezdéseivel, mivel sem jogi, sem gazdasági szempontból nem szünteti meg a fogyasztó követelését. Ha a szerződés érvénytelenségének ezen aspektusáról is megfelelően tájékoztatott fogyasztó nem mond le a védelemről, mint ahogyan a jelen ügyben történt, nincs ok azt feltételezni, hogy védett jogainak gyakorlása akadályba ütközne, mivel teljes mértékben biztosított számára annak lehetősége, hogy a bank magasabb összegű követelésével szemben az alacsonyabb összegű követelésének beszámítását kérje, amit az ügyben hozott

⁴ Lásd: a Bíróság 2016. december 21-i Gutierrez Naranjo és társai ítélete, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, 75. pont.

⁵ Lásd: a Bíróság 2023. március 16-i ítélete, C-6/22, 33. pont.

ítélet jogerőre emelkedését követően is megtehet. A visszatartási kifogásra való hivatkozás joggal való visszaélésnek sem tekinthető, mivel az a védekezés fogyasztó általi tudatos igénybevételéből eredő jogos követelések érvényesítését jelenti, amely védekezés egyik eleme, hogy a lehívott tőkeösszeg alperes részére történő visszatérítésének kötelezettségével számolni kell, amire a vonatkozó tájékoztatás is kitért. A fellebbviteli bíróság szerint a visszatartási jog intézménye tehát hasznos eszköz a hitelező és az adós kölcsönös jogos érdekei védelmének kiegyensúlyozására. A kölcsönszerződés érvénytelenné nyilvánítása ugyanis többek között a bank részére nyújtott (jelzálog és egyéb) biztosíték megszűnését eredményezi. Következésképpen az, hogy a szóban forgó követelés nem biztosítható hatékonyan, olyan – többek között axiológiai szempontból – elfogadhatatlan helyzetet eredményezhet, amelyben a bankot gyakorlatilag megfosztják e követelése kielégítésének lehetőségétől.

- 9 A visszatartási kifogás eredményessége többet között attól függ, hogy a bank követelése elévült-e. Az elévülési idő lejártával ugyanis a visszatartási jog is megszűnik. Ebben az összefüggésben lényeges, hogy az uniós joggal, ezen belül a tényleges érvényesülés, a jogbiztonság és az arányosság elvével összhangban határozzák meg az említett követelés elévülésének kezdetét.
- 10 A Bíróság többször rámutatott arra, hogy a kölcsönszerződés semmisnek nyilvánításának főszabály szerint az a következménye, hogy a részletekben megfizetendő fennmaradó kölcsönösszeg azonnal esedékessé válik, ami azzal a kockázattal jár, hogy meghaladja a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban bünteti őt, mint a hitelezőt.⁶ Következésképpen a Bíróság úgy véli, hogy ha a szerződés az érintett tisztességtelen feltételek elhagyása esetén nem maradhat fenn, megszüntetése pedig különösen hátrányos következményekkel járhat a fogyasztóra nézve, és a nemzeti jognak nincsenek olyan vonatkozó rendelkezései, amelyek e feltételek helyébe léphetnének, továbbá a fogyasztó nem fejezte ki a tisztességtelen feltételek fennmaradására irányuló szándékát, a nemzeti bíróságnak meg kell tennie minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy megvédje a fogyasztót az említett különösen káros következményektől, azzal a feltétellel, hogy a bíróság hatásköre nem terjeszkedhet túl azon a mértéken, amely feltétlenül szükséges ezen egyensúly helyreállításához és ezáltal a fogyasztó számára e védelem

⁶ Lásd: 2024. április 30-i Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP jelzálogbank Zrt. ítélet, C-26/13, 80–84. pont; 2015. január 21-i Unicaja Banco, SA kontra José Hidalgo Rueda és társai, valamint Caixabank SA kontra Manuel María Rueda Ledesma és társai ítélet, C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, 33. pont; 2018. szeptember 20-i OTP Bank Nyrt. és társai kontra Ilyés Teréz és társai ítélet, C-51/17, 60. és 61. pont; 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria SA kontra Alberto García Salamanca Santos, valamint Bankia SA kontra Alfonso Antonio Lau Mendoza és Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez ítélet, C-70/17, 56–58. pont; 2019. október 3-i Kamil Dziubak és Justyna Dziubak kontra Raiffeisen Bank International AG ítélet, C-260/18, 48. és azt követő pontok; 2020. március 3-i Marc Gómez del Moral Guasch kontra Bankia SA ítélet, C-125/18, 61–63. pont; 2020. november 25-i Banca B. SA ítélet, C-269/19, 34. pont és 2021. január 27-i Dexia Nederland ítélet, C-229/19 és C-289/19, 61–67. pont.

biztosításához (lásd: 2020. november 25-i Banca B. SA ítélet, C-69/19, 41–44. pont).

- 11 Az SN (legfelsőbb bíróság) hét bíróból álló tanácsának 2021. május 7-i jogegységi határozata kísérletet tett arra, hogy összeegyeztethetővé tegye a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó szabályt, és egyúttal lehetővé tegye a fogyasztó számára, hogy a szerződés érvénytelenségének következményeit elfogadja, ugyanakkor pedig a fogyasztóvédelmi rendszert beillessze a hibás jogügyletek szankcióinak lengyel rendszerébe (III CZP 6/21). Az SN (legfelsőbb bíróság) e határozatban a banknak a tőkeösszeg visszatérítésére vonatkozó követelésének érvényesíthetőségét a szerződés végleges hatálytalanságához kötötte, ami megköveteli, hogy a fogyasztót megfelelően tájékoztassák a szerződés hatálytalanságának (érvénytelenségének) következményeiről. Csupán a tisztességtelen feltétel fogyasztó általi jóváhagyása vagy a jóváhagyása megtagadása esetében áll fenn az a helyzet, amikor a k.c. 410. cikke 2. §-ának vége értelmében „a szolgáltatási kötelezettséget keletkeztető jogügylet érvénytelen volt, és a szolgáltatást követően sem lett érvényes”. Ehhez az időponthoz kapcsolódik a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése felek általi teljesítésének érvényesíthetősége (a k.c. 410. cikkének 2. §-a). Ebből a szempontból ez azt jelentette, hogy az adós nem vélhette úgy, hogy a bank követelése oly módon számított időn belül évült el, mintha a nyújtott kölcsön visszafizetésére vonatkozó felszólítás már a kölcsön nyújtásának időpontjában lehetséges lett volna (a k.c. 120. cikke 1. §-ának második mondata). A fogyasztó javára fenntartott szankció aszimmetrikus jellegét hozták fel azon lehetőséggel szembeni fő érvként, hogy a bank követeléseinek elévülési idejét a tőkeösszeg adós részére történő rendelkezésre bocsátásának időpontjától számítsák. Ezért noha a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltételek hatálytalansága miatt érvénytelen szerződés kezdettől fogva hibás, az említett határozat alapján nem értelmezhető úgy a k.c. 120. cikkének 1. §-a, miszerint az eladó vagy szolgáltató követelése azelőtt elévülne, hogy jogosulttá válna arra, hogy a tartozást esedékessé nyilvánítsa. A bank követelésének elévülési ideje tehát ahhoz az időponthoz kapcsolódott, amikor tudomására jutott a fogyasztó azon egyértelmű és tájékoztatáson alapuló szándéka, hogy a szerződésben foglalt tisztességtelen feltételeket ne orvosolják, ami a szerződés *ex tunc* megszűnését eredményezi. A felfüggesztett hatálytalanság azon alapuló konstrukcióját, hogy be kell szerezni a fogyasztótól a szerződés érvénytelenségéből eredő következmények elfogadására vonatkozó nyilatkozatot, a Bíróság 2023. december 7-i ítéletében⁷ kérdőjelezte meg, amelyben kimondta, hogy a fogyasztó számára fenntartott lehetőség, hogy ellenezze a 93/13 irányelv alkalmazását, nem értelmezhető úgy, hogy arra vonatkozó pozitív kötelezettséget írna elő számára, hogy a 93/13 irányelv rendelkezéseire a bírósághoz benyújtott, minősített nyilatkozattal hivatkozzon. Ez a lehetőség ugyanis kizárólag a fogyasztó számára biztosított azon lehetőséget jelent, hogy miután a nemzeti bíróság megfelelően tájékoztatta, ne hivatkozzon a szerződési feltétel

⁷ Lásd: SM és KM kontra mBank S.A. ítélet, C-140/22, 56–61. pont.

tisztességtelen és nem kötelező jellegére. A Bíróság a felfüggesztett hatálytalanság konstrukcióját tovább bontotta a 2023. december 14-i TL és WE kontra Getin Noble Bank SA felszámolóbiztosza ítéletében (C-28/22, 59–75. pont), megállapítva, hogy a lengyel jognak az SN (legfelsőbb bíróság) által a 2021. május 7-i határozatában (III CZP 6/21) adott értelmezése a jogorvoslati lehetőségek olyan aszimmetriájához vezet, amely arra ösztönözheti az eladót vagy szolgáltatót, hogy a fogyasztó peren kívüli panaszát követően tétlen maradjon, vagy a tárgyalások elhúzásával meghosszabbítsa a peren kívüli szakaszt annak érdekében, hogy a fogyasztó követeléseinek elévülési ideje lejárjon, mivel egyrészt a saját követeléseinek tekintetében előírt elévülési idő csak attól az időponttól kezdődik, amikor valamely bíróság megállapítja az érintett jelzáloghitel-szerződés hatálytalanságát, másrészt pedig a peren kívüli szakasz időtartama nincs hatással a fogyasztónak járó kamatokra. Ezen aszimmetria tehát elsősorban a tényleges érvényesülés elvét sértheti, és a Bíróság szerint is kétséges, hogy tehetné azt a visszatartó hatást, amelyet a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdése kívánt fűzni a fogyasztók és az eladók vagy szolgáltatók között megkötött szerződésekben foglalt kikötések tisztességtelen jellegének megállapításához. Következésképpen a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes a nemzeti jog olyan, bíróságok általi értelmezése, amely szerint az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződésnek az e szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek miatti semmissé nyilvánítását követően az ezen eladót vagy szolgáltatót az említett szerződés semmisségéből eredően megillető követelések elévülési ideje kizárólag attól az időponttól kezdődik, amikor e szerződés véglegesen hatálytalanná válik, míg az e fogyasztót az ugyanezen szerződés semmisségéből eredően megillető követelések elévülési ideje attól az időponttól kezdődik, amikor a fogyasztó az e semmisséget eredményező kikötés tisztességtelen jellegéről tudomást szerzett vagy arról észszerűen tudomást kellett volna szereznie.

- 12 Tekintettel arra, hogy a Bíróság elutasította a fogyasztó hátrányára aszimmetrikus megoldás elfogadását, az a kérdés releváns, hogy a bank visszatérítési követelésének elévülési ideje mikor kezdődik. A Bíróság a 2023. március 16-i ítéletében (C-6/22, 30. pont) kifejezetten ellenezte a veszteségek felek közötti egyenlő megosztását, amely megakadályozhatja a tisztességtelen feltételeknek a fogyasztókkal szembeni alkalmazására gyakorolt visszatartó erőt. A Bíróság ugyanakkor megkérdőjelezte az eladó vagy szolgáltató azon lehetőségét, hogy a szerződés alapján folyósított tőkeösszegeken kívül más összegeket is érvényesíthet.⁸ Ezért lehet úgy érvelni, hogy magának a tőkeösszegeknek a visszafizetése a fogyasztó nem vitatott kötelezettsége, amely nem ellentétes az azon helyzet helyreállítására irányuló céllal, amelyben a fogyasztó a tisztességtelen feltétel hiányában lett volna.

⁸ Lásd: 2023. június 15-i Arkadiusz Szcześniak kontra Bank M. SA ítélet, C-520/21; 2023. december 11-i végzés, C-756/22, valamint 2024. január 12-i végzés, C-488/23.

- 13 Mindazonáltal a hivatalból biztosított és a szerződés megkötésétől fogva feltétel nélkül fennálló fogyasztóvédelem jellegét össze kell egyeztetni azzal, hogy a fogyasztónak lehetővé kell tenni, hogy lemondjon e védelemről. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából⁹ arra lehet következtetni, hogy a jogszabályba ütköző feltételek szerződésbe foglalása nem vonja maga után a felfüggesztett hatálytalanságnak az SN (legfelsőbb bíróság) 2021. május 7-i határozatában (III CZP 6/21) elfogadott értelemben vett szankcióját, amelynek egyik eleme a fogyasztó azon meghatározott időn belül kifejezetten vagy hallgatólagosan kinyilvánított akarata volt, hogy igénybe vegye ezt a szankciót, ami mintegy határvonalat képez a szerződés hatályának felfüggesztése és visszamenőleges hatálytalansága között. Miután a Bíróság ezt a határvonalat az uniós joggal összhangban történő értelmezés érdekében „megszüntette”, jelenleg azt kell feltételezni, hogy e védelem kezdetektől fogva addig az időpontig tart, amíg a fogyasztó nem mond le róla, ami közelebb viszi azt a szerződés feltétlen érvénytelenségéhez. Ez vita tárgyává teszi azt, hogy mikor kezdődik a bank visszatérítési követelésének elévülése. A Bíróság ítélkezési gyakorlata nem határozza meg egyértelműen, hogy mikor kezdődik az eladó vagy szolgáltató követelésének elévülési ideje. Arról van szó, hogy az elévülés ne akadályozza a 93/13 irányelv által a fogyasztóra ruházott jogok gyakorlását, és következképpen ne sértse a jogbiztonság és az arányosság elvével összefüggésben értelmezett tényleges érvényesülés elvét, amely alatt azt kell érteni, hogy a következmények feleljenek meg a bankkal szemben felhozott kifogások tényleges súlyának.
- 14 Határozatlan kötelezettségek esetében, amelyek közé tartozik a jogalap nélküli szolgáltatás visszatérítésére vonatkozó kötelezettség is, az esedékesség időpontja az adós teljesítésre való felszólításától függ (a k.c. 455. cikke), és meghatározza a kamat felszámításának lehetőségét (a k.c. 481. cikke); a követelés elévülési idejének kezdetét azonban a legkorábbi lehetséges esedékesség időpontja határozza meg (a k.c. 120. cikke 1. §-ának második mondata). Ezért feltételezhető, hogy a feltétlenül érvénytelen jogügylet teljesítése során nyújtott jogalap nélküli szolgáltatásból eredő követelés elévülési ideje attól az időponttól kezdődik, amikor a jogosult a lehető legkorábban felszólíthatta a kötelezettet a fizetésre, függetlenül attól, hogy a hitelező mikor szerzett tudomást a szolgáltatás jogalap nélküli jellegéről, vagy mikor szólította fel ténylegesen a kötelezettet a jogalap nélküli szolgáltatás visszaszolgáltatására.¹⁰
- 15 A jogszabályba ütköző feltételek szerződésbe foglalásából eredő szankcióval összefüggésben, a 93/13 irányelv 6. cikkében foglalt norma lengyel jogba történő átültetésének hiányában nem világos a jogszabályba ütköző feltételeket tartalmazó szerződés megszűnésének jogalapja. Kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban,

⁹ Lásd: 2023. december 7-i SM és KM kontra mBank S.A. ítélet, C-140/22; 2023. december 14-i TL és WE kontra Getin Noble Bank SA felszámolóbiztosítási ítélet, C-28/22, 59–75. pont.

¹⁰ Lásd: az SN (legfelsőbb bíróság) 2009. április 29-i ítélete (II CSK 625/08) és 2014. december 16-i ítélete (III CSK 36/14).

hogy az eladó vagy szolgáltató visszatérítési követelése elévülési idejének kezdete a szerződés feltételen érvénytelenségének esetéhez hasonló módon határozható-e meg, azzal, hogy figyelmen kívül hagyható a fogyasztói akarat figyelembevételének kötelezettségével kapcsolatos elem, valamint a fogyasztónak a jogszabályba ütköző feltételek orvoslásával kapcsolatos lehetősége, ami lehetővé teszi a szerződés fenntartását, ami nagymértékben biztosítja a fogyasztó érdekeit. E szankciók egyenértékűvé tétele nem felelne meg a 93/13 irányelv célkitűzéseinek, noha a fogyasztók számára az eladó vagy szolgáltató követelésének formájában olyan kedvező következményeket eredményezne, amelyek sértik az uniós jog szerinti kötelezettségeket, és így maguk után vonják a követelés elévülésének kockázatát. Másik lehetséges megoldás, hogy a bank követelésének elévülési idejét ahhoz az objektív lehetőséghez kötik, hogy a bank tudomást szerezzen a szerződési feltételek tisztességtelen jellegéről vagy arról, hogy az ilyen feltételek a szerződés megszűnését eredményezhetik. E megoldás az uniós jog alapján a fogyasztó visszatérítési követelése elévülésének kezdetére vonatkozóan kialakult értelmezést tükrözi vissza. Ez azt jelentené, hogy a bank követelésének elévülési ideje elszakadna az adott fogyasztó azon potenciális kockázatot alátámasztó álláspontjától, hogy a fogyasztó nem mond le a védelemről, amely kockázat olyan körülményekből ered, mint a sablonszerződésekben használt szerződési feltétel nyilvántartásba vétele, amely tényre a felperes a keresetben hivatkozik, vagy a Bíróság fent említett Dziubak ítélete (C-260/18), amely arra a kétséges lehetőségre utal, hogy a Lengyelországban kötött valorizált kölcsönszerződés a jogszabályba ütköző feltételek szerződésből való elhagyása esetében fennmaradhat. Ezt a megoldást támaszthatja alá a Bíróság 2023. szeptember 21-i AM és PM kontra mBank SA ítéletében (C-139/22, 46. pont) kifejtett álláspontja, amely szerint a 93/13 irányelv rendelkezéseivel nem ellentétes az, ha az érintett nemzeti hatóságok valamely egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételt tisztességtelennek minősítenek pusztán amiatt, hogy annak tartalma megfelel a jogellenesnek ítélt általános szerződési feltételek nemzeti nyilvántartásába felvett mintaszerződés valamely feltétele tartalmának. A Bíróság ezért bevezette a szerződésminta minden egyes jogviszonyban elvégzett negatív *in abstracto* vizsgálatának tárgyát képező feltétel kizárását. A Bíróság e megállapítást tovább részletezte,¹¹ megállapítva, hogy ez a joghatás az attól az eladótól vagy szolgáltatótól eltérő eladóra vagy szolgáltatóra vonatkozik, akivel vagy amellyel szemben a szóban forgó feltételnek az említett nemzeti nyilvántartásba történő bejegyzése iránti eljárást indítottak, amennyiben e feltétel szövege nem azonos a nyilvántartásba bejegyzett feltétel szövegével, azonban ugyanaz a hatálya és az érintett fogyasztóra nézve azonos joghatásokat vált ki. A szerződésminta *in abstracto* vizsgálatának ilyen széles körű hatásai arra engednek következtetni, hogy az eladó vagy szolgáltató e vizsgálat időpontjától kezdve minden egyes viszonylatban tudatában van annak, hogy tisztességtelenül járt el a szerződéskötés során, ami azt eredményezi, hogy a szerződésminta jóváhagyott, jogszabályba ütköző jellegéből eredő esetleges követeléseinek elévülési ideje megkezdődik. Ez a koncepció azonban az előzőhöz hasonlóan nem

¹¹ Lásd: 2024. január 18-i ítélet, C-531/22, 78. pont.

veszi figyelembe annak lehetőségét, hogy az adott fogyasztó lemondhat a védelemről.

- 16 A fellebbviteli bíróság ezért a 2021. május 7-i határozat (III CZP6/21) alapján fennálló álláspontot támogatja a fentiekben említett, C-28/22. sz. ügyben hozott ítéletből (66–75. pont) eredő helyesbítéssel, amely szimmetrikusan a fizetési felszólítás vagy más, a fogyasztóvédelem igénybevételére irányuló szándékot kifejező irat – ideértve a keresetet is – bank részére történő kézbesítéséig felfüggeszti azt az időpontot, amelytől kezdve a bank követelésének elévülési idejét számítani kell. A fogyasztó ugyanis jogosult arra, hogy a 93/13 irányelvből eredő jogait mind bíróság előtt, mind pedig bíróságon kívüli úton érvényesíthesse annak érdekében, hogy adott esetben orvosolhassa valamely feltétel tisztességtelen jellegét azáltal, hogy azt szerződéses úton módosítja (lásd: a Bíróság 2021. április 29-i Bank BPH ítélete, C-19/20, 49. pont), anélkül hogy a nemzeti jog ezt a jogot korlátozná. Ez a megoldás lehetővé teszi a fogyasztóvédelem sajátosságainak figyelembevételét, amelynek keretében a fogyasztó dönt arról, hogy igénybe veszi-e ezt a védelmet. Mindaddig, amíg erre nem kerül sor, az e védelem szerinti követelések érvényesítésének eladó vagy szolgáltató általi elmulasztása nem járhat számára hátrányos következményekkel, amennyiben a fogyasztó teljesíti a szerződést, és a bank eleget tesz a szerződés teljesítésére vonatkozó kötelezettségének. A védelem ugyanis azon a feltételezésen alapul, hogy a szerződés megszűnése hátrányos a fogyasztó számára, és a fogyasztó dönt arról, hogy elfogadja-e azt vagy sem, és ha igen, akkor a szerződés megszűnésének következményeit szimmetrikusan kell elosztani a két szerződésben részes fél követeléseinek esedékessé válásának lehetősége és e követelések elévülési ideje tekintetében. A Bíróság 2023. június 15-i Arkadiusz Szczeńniak kontra Bank M. ítéletében (C-520/21, 73. és 74. pont) kimondta, hogy még a fogyasztónak a késedelmes fizetésért járó törvényes késedelmi kamat követelésének pusztán lehetősége is az arányosság elvének tiszteletben tartásától függ.
- 17 Mindazonáltal felmerül a kérdés, hogy a jogszabályba ütköző szerződési feltételek kihagyásának így értelmezett következményei összeegyeztethetők-e a szerződéskötéstől kezdődően fennálló és hivatalból, anélkül biztosított fogyasztóvédelem jellegével, hogy arra a fogyasztónak hivatkoznia kellene, valamint azzal a ténnyel, hogy a jogszabályba ütköző szerződésmintát korábban a fentiekben ismertetett következményekkel nyilvántartásba vették. Mivel a Bíróság említett ítélezési gyakorlatából az következik, hogy a védelem biztosításához nem a fogyasztó aktív cselekvése, hanem az szükséges, hogy a jogszabályba ütköző szerződési feltételeket ne orvosolják, felmerül a kérdés, hogy összeegyeztethető-e e védelemmel, ha a bank követelése elévülési idejének kezdetét ilyen aktív cselekvéstől teszik függővé.
- 18 A bank követelése elévülésének elfogadása esetében további megválaszolandó kérdésként merül fel, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal az olyan jogértelmezés, amely lehetővé teszi, hogy méltányosságból figyelmen kívül hagyják ezt aényt. A 93/13 irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy – amint az

az ezen irányelv huszonnegyedik preambulumbekzdésével együttesen értelmezett 7. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik – gondoskodjanak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre annak érdekében, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását. Ezen eszközöknek ezért visszatartó erőt kell gyakorolniuk az eladókra, illetve a szolgáltatókra.¹² Az alapvető kérdés tehát arra vonatkozik, hogy összeegyeztethető-e ezzel a visszatartó erővel annak megállapítása, hogy a követelés érvényesítésének eladó vagy szolgáltató általi elmulasztása igazolt. Az eladó vagy szolgáltató ugyanis azzal együtt késedelembe eshet a követelés érvényesítésével, hogy tisztában van a követelések fennállásának lehetőségével, annak érdekében, hogy a későbbiekben méltányosságra hivatkozhasson a fogyasztó tétlenségével és azzal kapcsolatos bizonytalansággal összefüggésben, hogy a fogyasztó jogosult-e védelemre és annak következményeire.

- 19 Ugyanakkor mindkét fél védendő érdekeinek keretek közötti mérlegelése a köztük fennálló megfelelő kapcsolat fenntartása mellett arra enged következtetni, hogy a fogyasztó jogos érdekét figyelembe lehet és kell venni, azonban csak az eladó vagy szolgáltató védendő érdekeivel való ütközésig. Az elévülési idő lejártá figyelmebevételének megtagadása abból fakad, hogy a bíróság a jelen ügysző hasonlóan a tényállás olyan sajátosságaira lesz figyelmes, amelyek azt eredményezik, hogy a követelések elévülésének a jogalkotó általi alapvető jóváhagyása ebben az összefüggésben nem aktuális. A fogyasztó és a bank azonos jogviszonyból eredő visszatérítési követelése elévülési idejének aránytalansága is releváns. E körülményt a jogalkotó is észlelte, aminek a kifejeződése a k.c. 117¹. cikke 2. §-a 1. pontjának aktuális szövege. A fogyasztó jogvesztő határidőkkel és elévülési időkkel szembeni védelme ugyanis korlátozott, és nem teremthet egyenlőtlenséget a fogyasztó javára, ami visszaélésre ösztönözhet.¹³ Mivel a fogyasztók azzal a feltétellel érvényesíthetnek jogalap nélküli gazdagodáson alapuló követeléseket, hogy teljesülnek a lengyel jogban az ilyen jellegű kereset sikeréhez előírt feltételek, és a nemzeti bíróságok el is utasíthatják az ilyen kereseteket, amennyiben azok joggal való visszaélésnek minősülnek (lásd: a főtanácsnok C-520/21. sz. ügyre vonatkozó 2023. február 16-i indítványa, 51. pont), ugyanezen okokból lehetővé kell tenni a fogyasztóval szembeni követelés elévülési kifogása figyelmen kívül hagyásának lehetőségét is.
- 20 Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy noha magával a nyilvántartásba vett szerződési feltételek tisztességtelen jellegével a bank már az ezzel kapcsolatban hozott első határozat időpontjától kezdve tisztában lehetett, ez nem igaz a tisztességtelen jelleg következményeit illetően, mivel ezen tisztességtelen jellegnek a szerződés jogi létét érintő következményeivel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat még nem kezdett el kialakulni, és ezen ítélkezési gyakorlatból levont

¹² Lásd: a Bíróság 2000. június 27-i Océano Grupo Editorial és Salvat Editores ítélete, C-240/98–C-244/98, 28. pont.

¹³ Lásd: a főtanácsnok Cofidis SA kontra YU és ZT ügyre (C-616/18) és OPR-ügyre (C-679/18) vonatkozó 2019. november 14-i indítványa (74. pont).

következtetések a jelenlegiektől eltértek, és a szerződés fenntartásának lehetőségét képviselő álláspont dominált (lásd: SN [legfelsőbb bíróság] 2019. április 4-i ítélete, III CSK 159/17; 2019. május 9-i ítélete, I CSK 242/18), a Bíróságnak a fentiekben hivatkozott C-260/18. sz. ügyben hozott ítéletéig (44. pont), amely azonban nem akadályozta meg, hogy a nemzeti ítélkezési gyakorlat eltérő megállapításokat tegyen (lásd: SN [legfelsőbb bíróság] 2023. szeptember 19-i II CSKP 1627/22., II CSKP 1110/22. és II CSKP 1627/22. sz. ítéletei). A hét bíróból álló tanács fentiekben hivatkozott 2021. május 7-i jogegységi határozata (III CZP 6/21) is a Bíróság decemberi határozatainak meghozataláig újra azt a meggyőződést keltette a bankokban, hogy követeléseik elévülése nem kezdődött meg addig, amíg nem kapták meg a fogyasztótól a szerződés érvénytelenségéből eredő következményeket elfogadó nyilatkozatot. Nehéz azonban megkövetelni a bankoktól, hogy előre lássák az ítélkezési gyakorlat fejlődési irányát. A k.c. 5. cikkének alkalmazása tehát arra engedhet a következtetni, hogy indokolatlan az eladót vagy szolgáltatót a tőkeösszeg visszatérítésére vonatkozó követelés azáltal történő biztosításának negatív következményeivel terhelni, hogy már e követelés elévülési idejének lejártát követően visszatartási kifogásra hivatkozzon. A bankot megfelelő szankció éri a kölcsönszerződésből származó kamatok, jutalékok és egyéb bevételek megvonásával, ami elrettentési célt szolgál.